04/11/2020

Ο χώρος τους Προνάου της Παναγίας Τρυπητής στο Αίγιο (Δ’ Μέρος)

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Με άρθρο του στη σελίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας ο ζωγράφος Σπυρίδων Κρητικός παρουσιάζει μία περιήγηση στον χώρο του προνάου που περιβάλλει το Ιερό Αγίασμα του ιστορικού Ναού της Παναγίας Τρυπητής. Διαβάστε το τέταρτο μέρος και βρείτε στο τέλος του άρθρου τα προηγούμενα τρία.

Περιήγηση Στον Χώρο Του Προνάου Που Περιβάλλει Το Ιερό Αγίασμα Του Ιστορικού Ναού Της Παναγίας Τρυπητής (Τέταρτο)

Ο δημιουργός της «Βλαχερνίτισσας» Παναγίας στον Πρόναο της Τρυπητής Ανδρέας Δάλλας (Αίγιο 1916 – Αθήνα 1992), υπήρξε παλαιός «φίλος» του Ιερού Προσκυνήματος. Η Επιτροπεία της ιστορικής εκκλησίας έδιδε από καιρού εις

καιρόν την ευκαιρία στον ταλαντούχο νέο να επιδείξει από τα πρώτα δειλά καλλιτεχνικά βήματά του τις ικανότητες που διέθετε, με δευτερογενείς ωστόσο ενασχολήσεις, που τύχαιναν ανάλογων αμοιβών. Τα πρωτόλεια εικαστικά αποτυπώματα που κατέλειπε ο ζωγράφος από την εποχή εκείνη στις εσωτερικές όψεις των τοίχων της Τρυπητής, παραμένουν εισέτι διακριτά. Πρόκειται βέβαια για τα αποτυπώματα ενός διακοσμητού, ενός χρυσογράφου, ενός κοσμηματογράφου κι ενός διορθωτού φθορών όχι όμως τα αποτυπώματα ενός αναγνωρισμένου Αγιογράφου. Στα νεανικά του χρόνια ο Δάλλας αναλώθηκε χάριν της επιβιώσεώς του σε δευτερεύουσες εργασίες που εκτέλεσε σε όλους σχεδόν τους Ναούς της πόλεώς μας, όπως για παράδειγμα στην Τρυπητή, με την επιχρύσωση που έκαμε (αφαιρέθηκε το 1995) στα ημιανάγλυφα διακοσμητικά μοτίβα που φέρει το ξυλόγλυπτο Τέμπλο της εκκλησίας και το παρακείμενο, προς το βορρά, κτιστό Προσκυνητάριο με την Εικόνα της Αγίας Τριάδος, έργο του Δημητρίου Φανέλλη σε Δωρεά του Εμπορικού Συλλόγου Αιγίου. Η εντολή για την εργασία της επιχρυσώσεως όπως αποκαλύπτεται από τους Κώδικες της εκκλησίας, εδόθη στον Δάλλα το Μάιο του 1936 αντί της αμοιβής των 150 δραχμών, ποσό που καταβλήθηκε στο ζωγράφο στις 7 του μηνός εκείνου. Αλλά και την επόμενη χρονιά, η Επιτροπικό Συμβούλιο του Ναού θα αναθέσει στο Δάλλα την επιχρύσωση του Ιερού Κουβουκλίου στο οποίο τοποθετείται η Θαυματουργός Εικόνα για την Προσκύνησή Της κατά την Πανήγυρη, καταβάλλοντας στο ζωγράφο στις 20 Απριλίου του 1937 το ποσό των 60 δραχμών.

Θα έπρεπε να παρέλθουν είκοσι και πλέον έτη από την εποχή που ο Δάλλας αποτύπωσε στους τοίχους και τα ξυλόγλυπτα του Ναού τις πρώτες δειλές καλλιτεχνικές διακοσμητικές του απόπειρες, προκειμένου ο τότε Προϊστάμενος, αείμνηστος Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Ντρέκης (Περιστέρα Νωνάκριδος 1908 – Αίγιο 26 Δεκεμβρίου 2001) να τον συμπεριλάβει ισότιμα στον κύκλο των καλλιτεχνών στους οποίους εμπιστεύτηκε τη φιλοτέχνηση των έντεκα μνημειακών Εικόνων που κοσμούν ολόγυρα τους τοίχους του Άνω Κυρίως Ναού. Σύντομη παρουσίαση των Εικόνων αυτών είχαμε κάνει στο άρθρο μας υπό τον τίτλο «Η αναγκαιότητα της αναμόρφωσης του ιστορικού ναού της Τρυπητής» που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα «Το Βήμα της Αιγιάλειας» το Σάββατο, 5 Οκτωβρίου 2013. Ο Νικόλαος Ντρέκης απευθύνθηκε τότε στους επιφανέστερους Αγιογράφους που δραστηριοποιούντο στο Αίγιο και την ευρύτερη περιοχή, δημιουργώντας στην Τρυπητή ένα αντιπροσωπευτικό ανθολόγιο της Εκκλησιαστικής Τέχνης που άλλοτε ήκμασε στον Τόπο μας, μια σωστή Πινακοθήκη της Τοπικής Εκκλησιαστικής Ζωγραφικής. Μέχρι την ημέρα της ενάρξεως των εργασιών αποκαταστάσεως του Ιερού Προσκυνήματος οι Εικόνες αυτές παρέμεναν βυθισμένες στο σκοτάδι που τις είχε καταδικάσει ο χρόνος. Το χέρι όμως του επιστήμονα Συντηρητή θα τις επαναφέρει σύντομα στο φως.

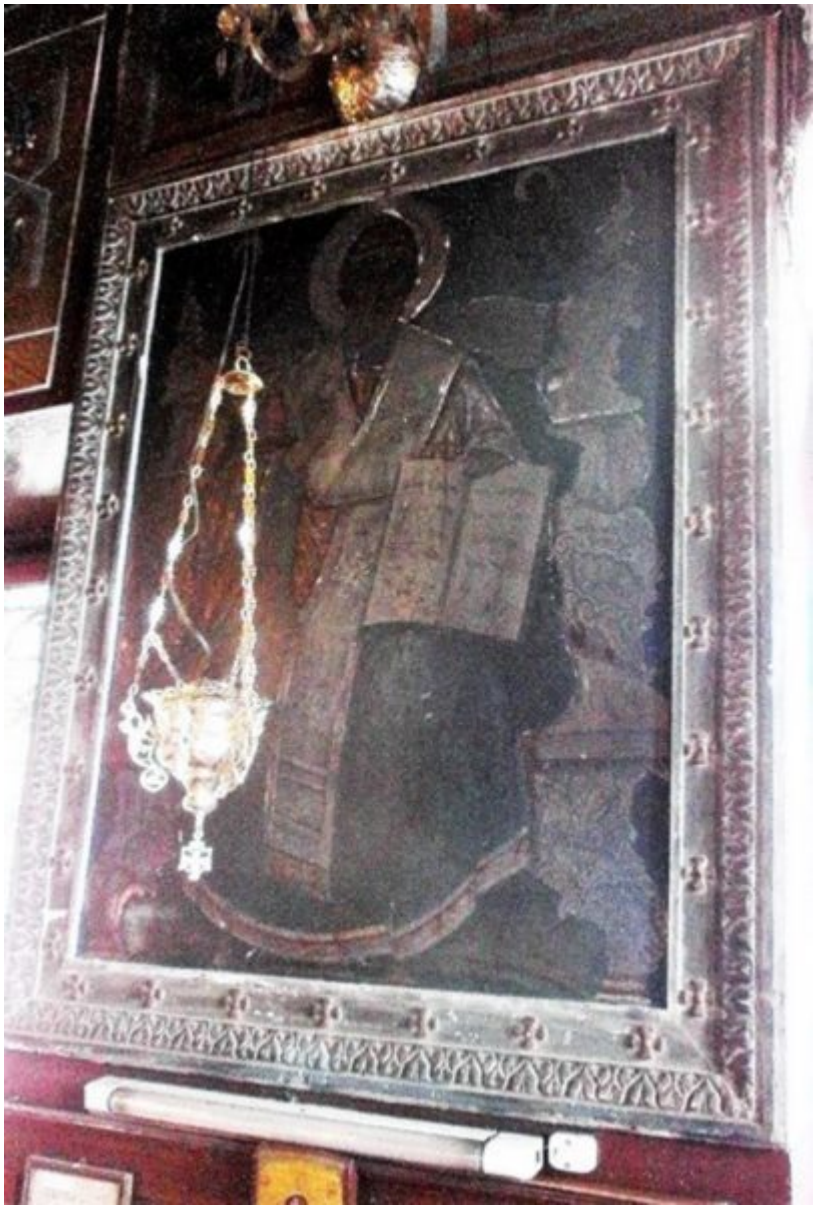

Όπως έπραξε ο αείμνηστος Νικόλαος Ντρέκης με τους υπόλοιπους Αγιογράφους του Αιγίου, ομοίως έπραξε και με το Δάλλα, αναθέτοντας το 1954 στον τριανταοκτάχρονο τότε ζωγράφο τη φιλοτέχνηση της Εικόνας της Παναγίας ως Βλαχέραινας (αναφερθήκαμε στην Εικόνα αυτή στην αμέσως προηγούμενη ανάρτησή μας) και τον αμέσως επόμενο χρόνο τη φιλοτέχνηση της Εικόνας του Αγίου Σπυρίδωνος που βρίσκεται στον Άνω Ναό, στα αριστερά του εισερχόμενου από τη δυτική πύλη.

Φωτογραφία – Ο Ανδρέας Δάλλας το έτος 1951 σε ηλικία τριανταπέντε ετών μπροστά στο καβαλέτο του απορροφημένος στο έργο του στο χώρο του εργαστηρίου του της οδού Πετμεζά, σε φωτογραφία που φέρει ιδιόγραφο σημείωση και χρονολόγηση. «Από μικρός είχε μανία με τις μπογιές και τα πινέλα. Ξεκίνησε σαν επιγραφοποιός για να εξελιχθεί σε ζωγράφο. Το ατελιέ του ήταν στην οδό Πετμεζά. Όλη μέρα ο Ανδρέας ζωγράφιζε, τοπία, πρόσωπα, αγίους, πνιγμένος σε χρώματα και μουσαμάδες». Με τα λόγια αυτά μνημονεύει το ζωγράφο ο λογοτέχνης και δημοσιογράφος Κώστας Ριζόπουλος σε εξόδιο κείμενό του, δημοσιευμένο λίγες μέρες μετά το θάνατο του ζωγράφου στο Βήμα της Αιγιάλειας. Το εργαστήριό του υπήρξε τόπος συνάντησης και επικοινωνίας των αιγιωτών της εποχής. Λειτουργούσε και ως μόνιμος εκθεσιακός χώρος των έργων του. Ήταν πάντοτε γεμάτος, από το ταβάνι μέχρι το πάτωμα, με κάθε είδους πίνακά του. Στο βάθος της φωτογραφίας στο μέσον του τοίχου, διακρίνονται διάφοροι τύποι γραμμάτων με ερριμμένες σκιές, που χρησίμευαν σαν δείγματα για τις επιγραφές που φιλοτεχνούσε. Ανάμεσα στα έργα του αναγνωρίζουμε τις Εικόνες της Αγωνίας, των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης και της Αγίας Βαρβάρας, αντίγραφα του Δάλλα από γνωστές λιθογραφίες της εποχής. Η μεγαλύτερων διαστάσεων Βρεφοκρατούσα σε προτομή στα δεξιά της φωτογραφίας, είναι πιστό αντίγραφο του ζωγράφου από ολόσωμη Εικόνα της Θεοτόκου του Αθανασίου Σταθακόπουλου που βρίσκεται στον Κοιμητηριακό Ναό του Αγίου Γεωργίου στο Λόγγο. Στο κάτω δεξιό μέρος ακουμπισμένες στο πάτωμα διακρίνονται δύο παλαιές αυθεντικές Εικόνες. Στα αριστερά οι Άγιοι Πέτρος και

Παύλος, έργο του Δημητρίου Φανέλλη και δεξιά ο Άγιος Δημήτριος, έργο του Γιαννίκου Αρμινόπουλου ή Σμυρναίου. Φθαρμένες Εικόνες που εντοπίζονταν τα χρόνια εκείνα στους παλαιούς Ναούς του Αιγίου από Εφημερίους και Εκκλησιαστικά Συμβούλια, κατέληγαν συχνά στο εργαστήριο του Ανδρέα Δάλλα προκειμένου ο ζωγράφος να Τις στερεώσει και να Τις καθαρίσει, κατά την αντίληψή του.

Είχε άραγε διανοηθεί ο Ανδρέας Δάλλας όταν ζωγράφιζε την Παναγία ή τον Άγιο Σπυρίδωνα, πως σε εφτά περίπου χρόνια θα υποχρεωνόταν να εγκαταλείψει το Αίγιο; Μετά τον όλεθρο της δεκαετίας του 1940, η δεκαετία του 1950 σηματοδότησε τις απαρχές της ανάκαμψης της αγοράς του Αιγίου και την επάνοδο της μικρής κοινωνίας στην ευημερία, την εμπορική και επιχειρηματική ανάπτυξη. Εντούτοις, οι επαγγελματικές δραστηριότητες ενός αυτοδίδακτου καλλιτέχνη σαν τον Δάλλα, δε θα μπορούσαν να βρουν αντίκρισμα στο ασταθές ακόμη μεταπολεμικό οικονομικό περιβάλλον μιας τόσο μικρής πόλης, για τούτο και παρέμεναν στο περιθώριο. Ο Δάλλας πάλεψε στον τόπο του επί σειρά ετών σε δύο μέτωπα ταυτόχρονα, ανάμεσα στη ζωγραφική και στην αγιογραφία, δίχως ωστόσο να βρει διέξοδο. Για παράδειγμα, φιλοτεχνούσε σήμερα ένα βουκολικό τοπίο ή μια θαλασσογραφία στον ένα μουσαμά με προορισμό το οικογενειακό σαλόνι κάποιου σπιτιού και αύριο, στην προέκταση του ίδιου μουσαμά, έναν Άγιο με προορισμό τον τοίχο μιας από τις εκκλησίες της πόλεως. Όταν ο Δάλλας εγκλωβίστηκε σε οικονομικό αδιέξοδο προτίμησε να μην εγκαταλείψει την τέχνη του – αλλά τη γενέτειρά του. Το 1961 μετακόμισε στην Αθήνα, αρχικά στη συνοικία του Ψυρρή και αργότερα στου Ζωγράφου, όπου συνέχισε έως το θάνατό του να θρέφει με τους καρπούς της τέχνης του σύζυγο και έξι παιδιά, με κόπους και θυσίες.

Φωτογραφία των αρχών της δεκαετίας του 1950. Στιγμιότυπο από συγκέντρωση φιλοτέχνων συμπολιτών στο εργαστήριο του Ανδρέα Δάλλα. Ο καλλιτέχνης απεικονίζεται στα αριστερά με ποδιά εργασίας. Ο Δάλλας φρόντιζε ώστε οι τοίχοι του εργαστηρίου του να είναι πάντοτε διακοσμημένοι από έργα τοποθετημένα ανάκατα είτε από πίνακες ελεύθερης ζωγραφικής είτε από αγιογραφίες, όπως η μεγάλων διαστάσεων Σταύρωσις που διακρίνεται, καθώς και η Βρεφοκρατούσα Θεοτόκος σε προτομή.

Φωτογραφία – Ο Ανδρέας Δάλλας και οι δύο μεγαλύτεροι γιοί του στις αρχές της δεκαετίας του 1950 πλαισιωμένοι από άνθη ανάμεσα στους πίνακες του ζωγράφου, σε κάποια απ' τις εκθέσεις που συχνά οργάνωνε είτε στο Αίγιο είτε αλλού. Στα αριστερά η Σταύρωσις και στο δεξιό άκρο της φωτογραφίας Ο Νυμφίος, πιστό αντίγραφο από το φημισμένο έργο του Ιταλού ζωγράφου του πρώιμου Μπαρόκ Γκουίντο Ρένι (1575 – 1642).

Αφιερώνουμε το παρόν άρθρο στη μνήμη του Ανδρέα Δάλλα καθώς και στη μνήμη όλων των νεότερων αιγιωτών Αγιογράφων, έντεχνων ή αυτοδίδακτων, λιγότερο ή περισσότερο γνωστών, τις Εικόνες των οποίων προσκυνούμε με ευλάβεια καθημερινά στις εκκλησίες της πόλεώς μας!

Σημείωση: Ο πίνακας που έχουμε προτάξει στο παρόν κείμενο στον οποίο απεικονίζεται η Τρυπητή, ανήκει στον κύριο Λάμπη Σπυρόπουλο. Τον ευχαριστούμε θερμά για την ευγενική παραχώρηση της δημοσιεύσεώς του.

Αίγιον, Νοέμβριος 2020

Του Σπυρίδωνα Κρητικού, Ζωγράφου.

Δείτε ακόμα:

Περιήγηση στον Πρόναο της Παναγίας της Τρυπητής στο Αίγιο (Γ’ Μέρος)

Ο χώρος τους Προνάου της Παναγίας Τρυπητής στο Αίγιο (Β Μέρος)

Ο χώρος τους Προνάου της Παναγίας Τρυπητής στο Αίγιο